

■ **Komponovaná krajina**

Památkový rozměr jihočeské krajiny

Ing. Marek Ehrlich

Kategorie kulturních krajín podle Výboru světového dědictví UNESCO

závěry ze 16. zasedání – Santa Fé, USA, 1992

- **komponovaná kulturní krajina,
navržená a záměrně vytvořená člověkem**
- organicky vyvinutá krajina
- asociativní kulturní krajina

Komponovaná krajina

- jasně definovaná krajina, navržená a záměrně utvářená člověkem
- je výsledkem promyšleného uspořádání podle určitých principů a skladebných pravidel, uplatňovaných v daném slohovém údobí
- charakteristickou součástí jsou aleje a stromořadí, drobné stavby a architektonické akcenty; průhledy a pohledová propojení objektů v krajině
- zahrnuje komponované krajiny vytvořené z estetických důvodů – často provázané se zahradami a parky

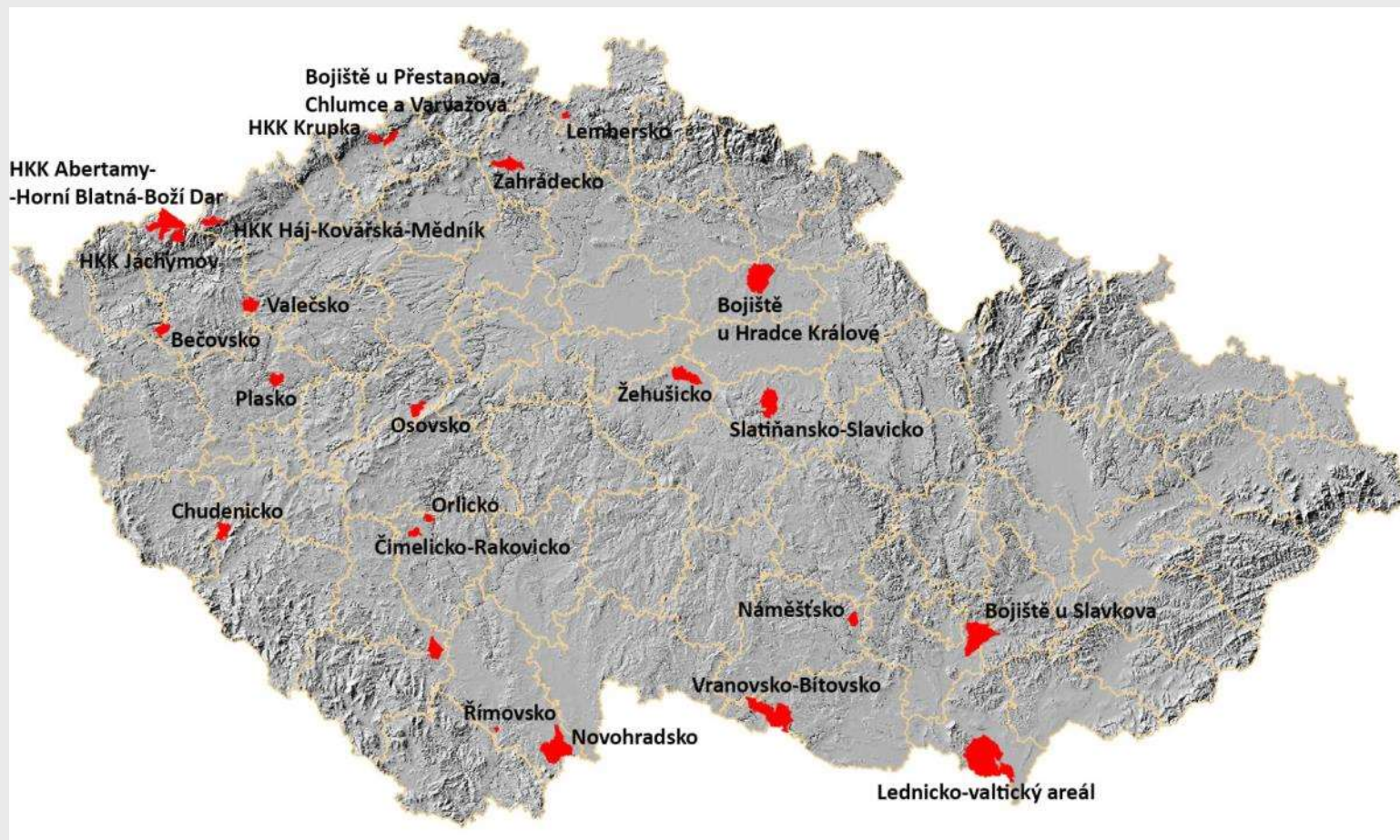
Památkový zákon

§ 6

Památkové zóny

Území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo **část krajinného celku**, které vykazují významné kulturní hodnoty, může Ministerstvo kultury po projednání krajským úřadem **prohlásit za památkovou zónu** a určit podmínky její ochrany.

Krajininné památkové zóny v ČR

Krajininné památkové zóny jižních Čech

Prohlášení jihočeských KPZ

- vyhláška MK ČR č. 208/1996 Sb.
 - Libějovicko-Lomecko (okr. Strakonice, Prachatice)
 - Novohradsko (okr. České Budějovice)
 - Orlicko (okr. Písek)
 - Římovsko (okr. České Budějovice)
- vyhláška MK 157/2002 Sb.
 - Čimelicko-Rakovicko (okr. Písek)

Projekt výzkumu a vývoje NAKI 2012-2015
**Ochrana a péče o historickou kulturní krajinu
prostřednictvím institutu krajinných památkových zón**

Krajinná památková zóna Čimelicko-Rakovicko

okres Písek

KPZ Čimelicko-Rakovicko

- Zřetelně je dochován systém alejí, navazujících na **ústřední osu – alej** mezi zámkem v Čimelicích a hospodářským dvorem se zámkem v Rakovicích.
- Velkorysá sochařská výzdoba Jana Hammera a jeho dílny ze 3. čtvrtiny 18. století.
- Zemědělská krajina, v níž se prolínají stopy užitkové kultivace a estetického ztvárnění krajinářských úprav 18. a 19. století.

KPZ Čimelicko-Rakovicko

- Bissingenové, 1686-1782
 - Karel Bohumil Bissingen,
v letech 1722-1742 hejtman prácheňského kraje:
výstavba zámku 1728-30, založení lipové aleje 1735
s galerií soch Jana Hammera, zřízení dvora Bissingrov 1719
- Vratislavové, 1798-1840
 - Josef Vratislav z Mitrovic:
hrobka na hřbitově 1817, založení krajinářského parku
- Schwarzenbergové, od 1840
 - rozvoj lovecké krajiny – systém alejí, bažantnice, lovecké
revíry

KPZ Čimelicko-Rakovicko

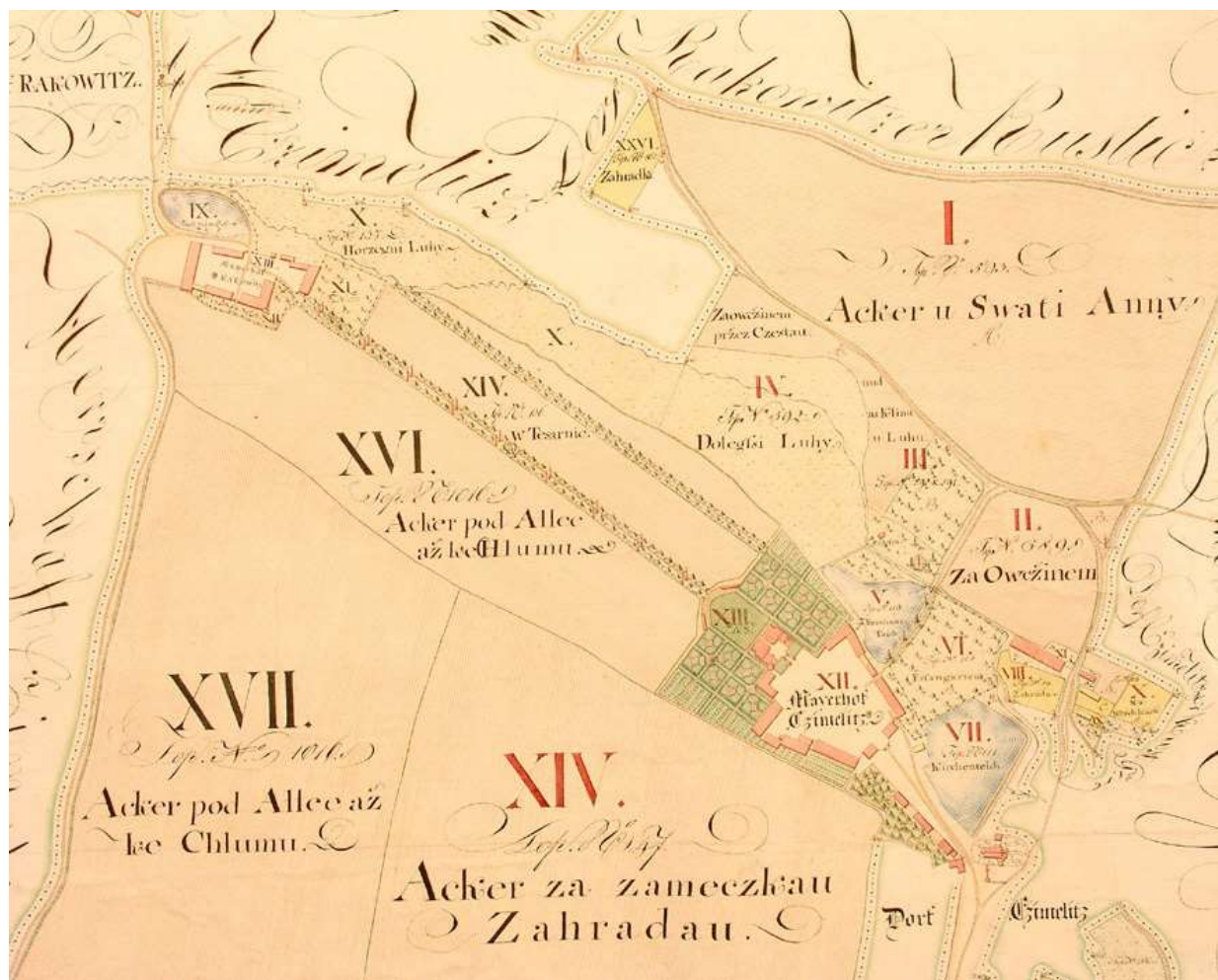
Zámek Čimelice, 1728-30

Prostorová osa mezi zámky

- Zámek v Čimelicích je propojen přímou alejí s hospodářským dvorem a zámečkem v Rakovicích.
- Dvouřadá lipová alej byla zdobena souborem barokních soch z dílny Jana Hammera.

Prostorová osa mezi zámky

Tomášková mapa panství Čimelice, pro hraběte Josefa Vratislava, 1802

Čimelice a Rakovice

1. polovina 18. století

Čimelice a Rakovice

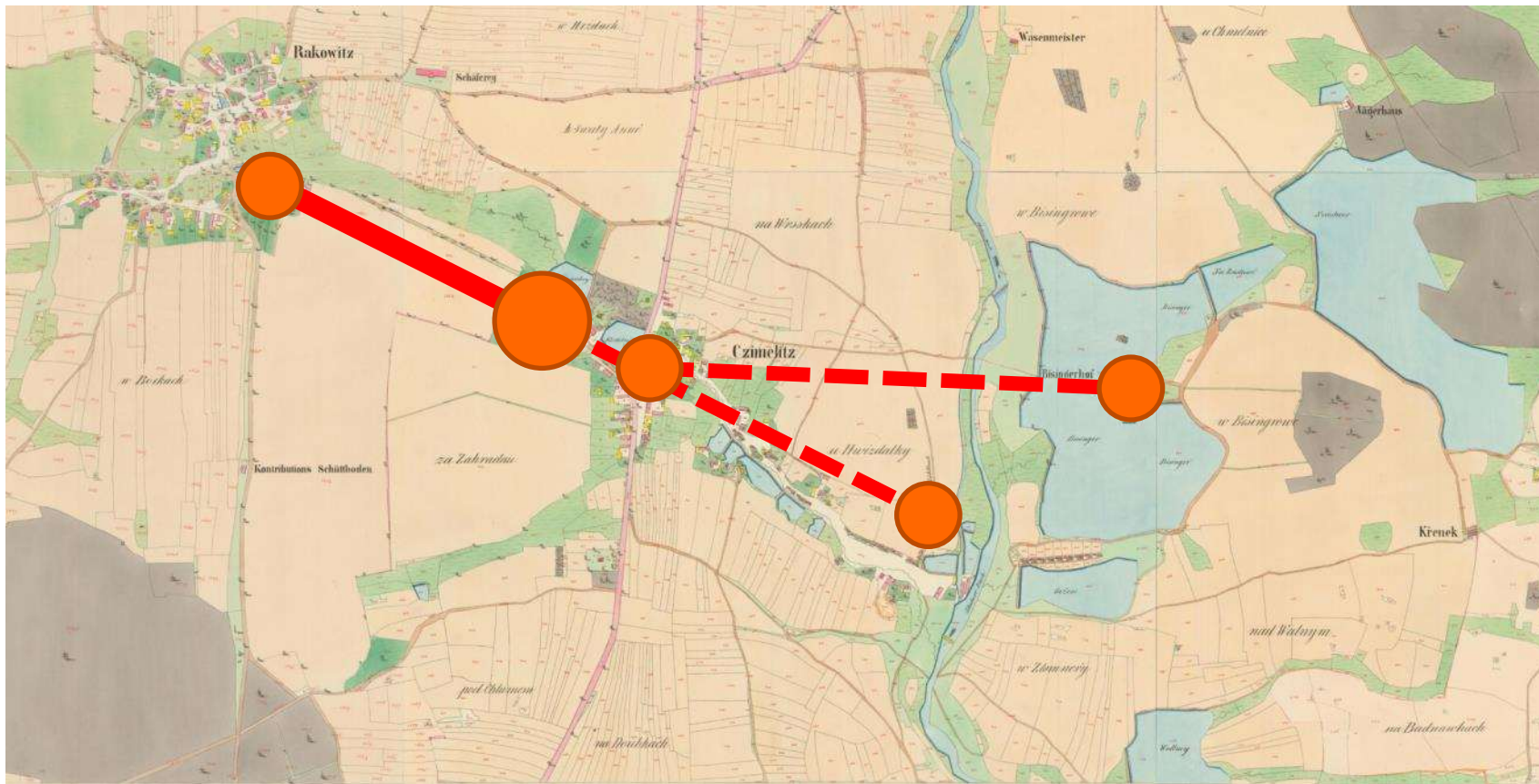
1. polovina 18. století

Sochy Jana Hammera

- **Jan Hammer** přišel do Čimelic v roce 1735 a zřídil si sochařsko-kamenickou huť na samotě „Na Hvíždálce“.
- Sochy byly později z aleje odstraněny a přeneseny do okolí zámeckého areálu.
- Inspirace Sporkovým Kuksem (M. B. Braun, 1703-33)

Barokní krajinná kompozice

Barokní krajinná kompozice

Antonín Leo Lochman, kolem 1830

Stavby v krajině

zámek Rakovice – kostel Nejsv. Trojice v Čimelicích

Stavby v krajině

Dvůr Bissingrov, 1719

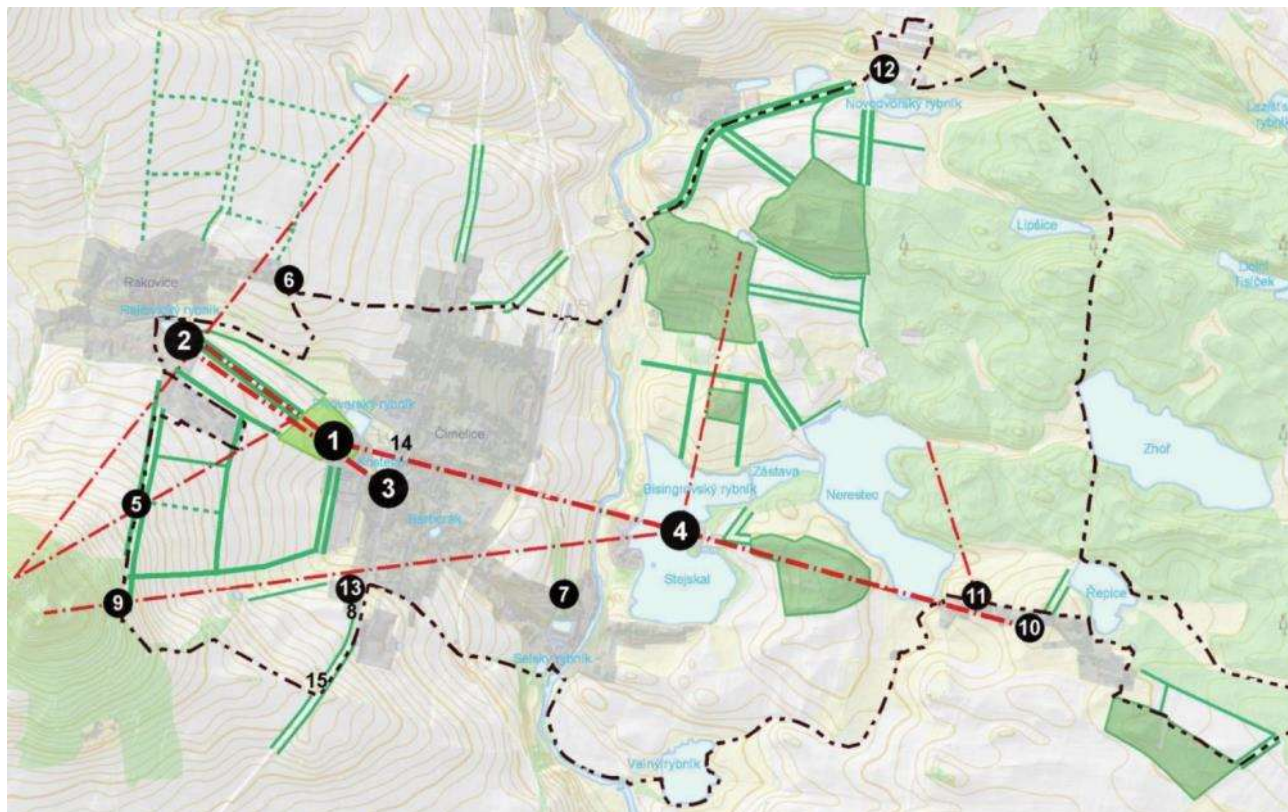
Stavby v krajině

památník Vintíř, 1744 – hrobka Vratislavů, 1817

Lovecká krajina

- Vysoké estetické hodnoty majú partie **lovecké krajiny**, upravené v 19. storočí za Schwarzenbergů.

Lovecká krajina

Bažantnice u Nového Dvora

Krajinná památková zóna Novohradsko

okres České Budějovice

KPZ Novohradsko

- **Velkorysá osa**, vázaná na zámek v Nových Hradech, vnesla řád do rozmanitosti charakteru krajiny a historických celků parku, bažantnic a obory.
- Z krajinných úprav vyniká **zámecký park** v Nových Hradech a zejména park s klasicistními a romantickými prvky v **Tereziině údolí**.

Starý hrad v Nových Hradech

Buquoyové (1620-1945)

- generál Karel Bonaventura Buquoy (1571-1621)
- vdova hraběnka Marie Magdalena si po usídlení na Nových Hradech dala postavit na náměstí novou Rezidenci (1635)
- rod Buquoyů sídlil a hospodařil na Nových Hradech do roku 1945

Klášter servitů

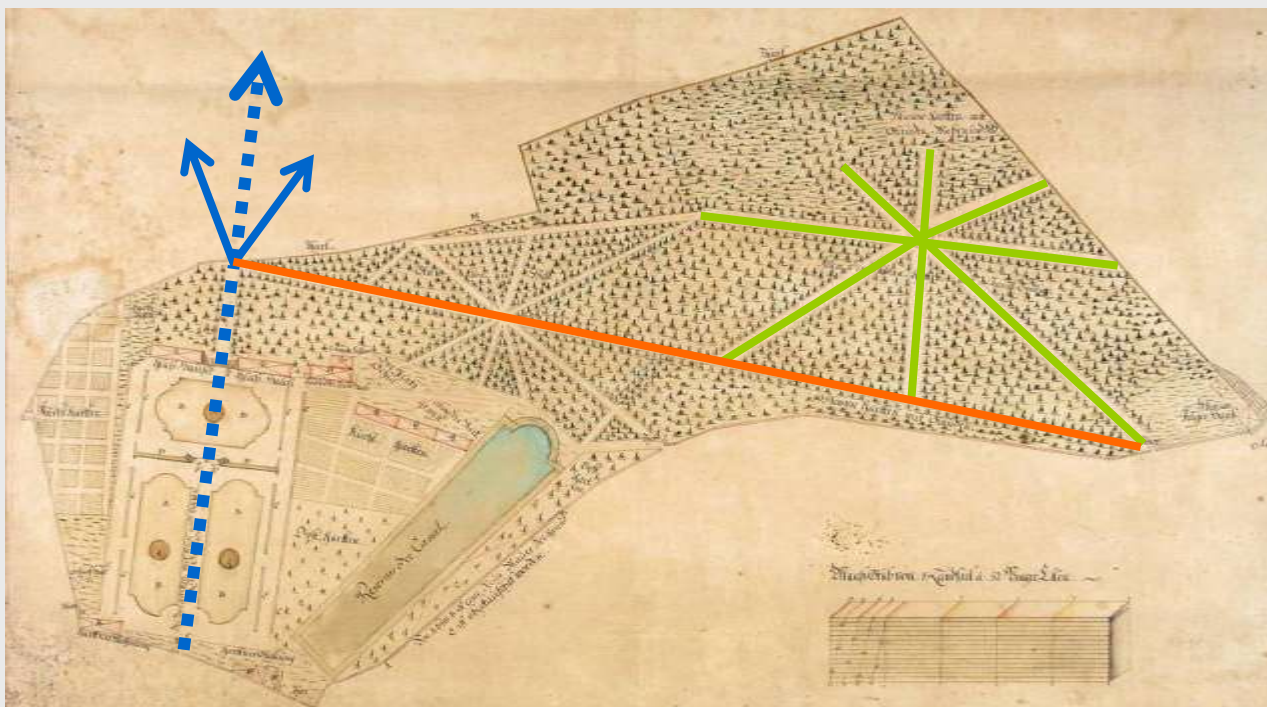

- Na pozvání hraběte Ferdinanda Buquoye vystavěl **řád servitů** v letech 1678-1686 nový klášter.
- **Gotický kostel sv. Petra a Pavla** byl postaven v 16. století. Barokní bání věže pochází z roku 1726.

Klášter servitů

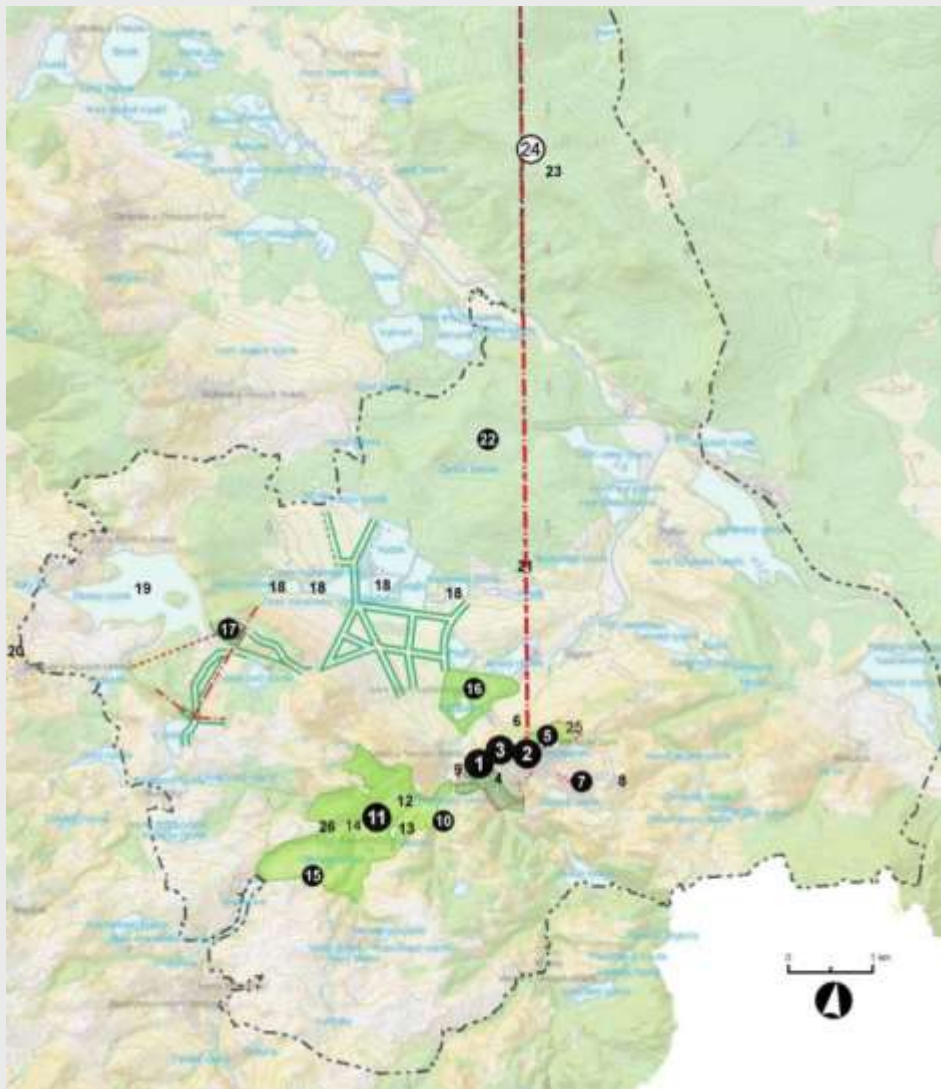

Panská zahrada

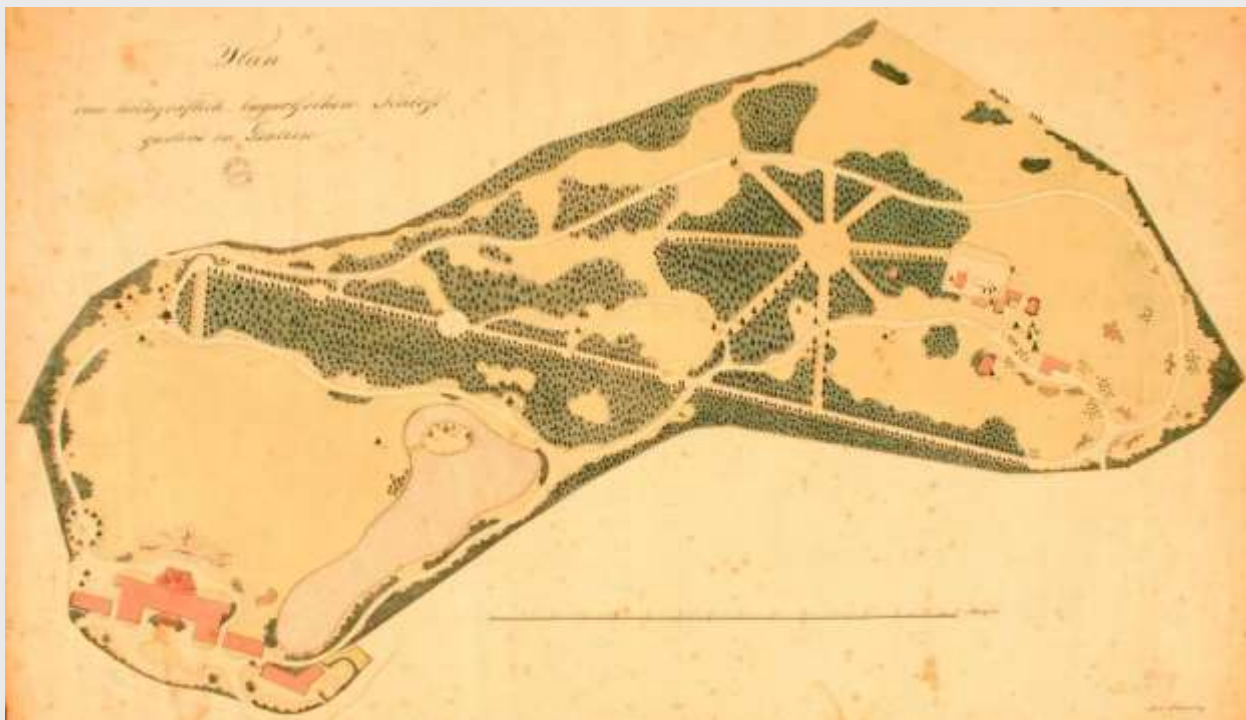

- v 17. století upravena starší panská zahrada za hradbami
- osově uspořádaná okrasná zahrada, na ose vyhlídka do krajiny
- přilehlá rožmberská bažantnice, s vyhlídkou propojena alejí

Krajinná osa

Nový zámek a zámecký park

- Panská zahrada s bažantnicí na konci 18. století upravena v **romantický krajinářský park**.
- Na počátku 19. století na hlavní ose postaven empírový **Nový zámek**.

Nový zámek a zámecký park

Modrý salon

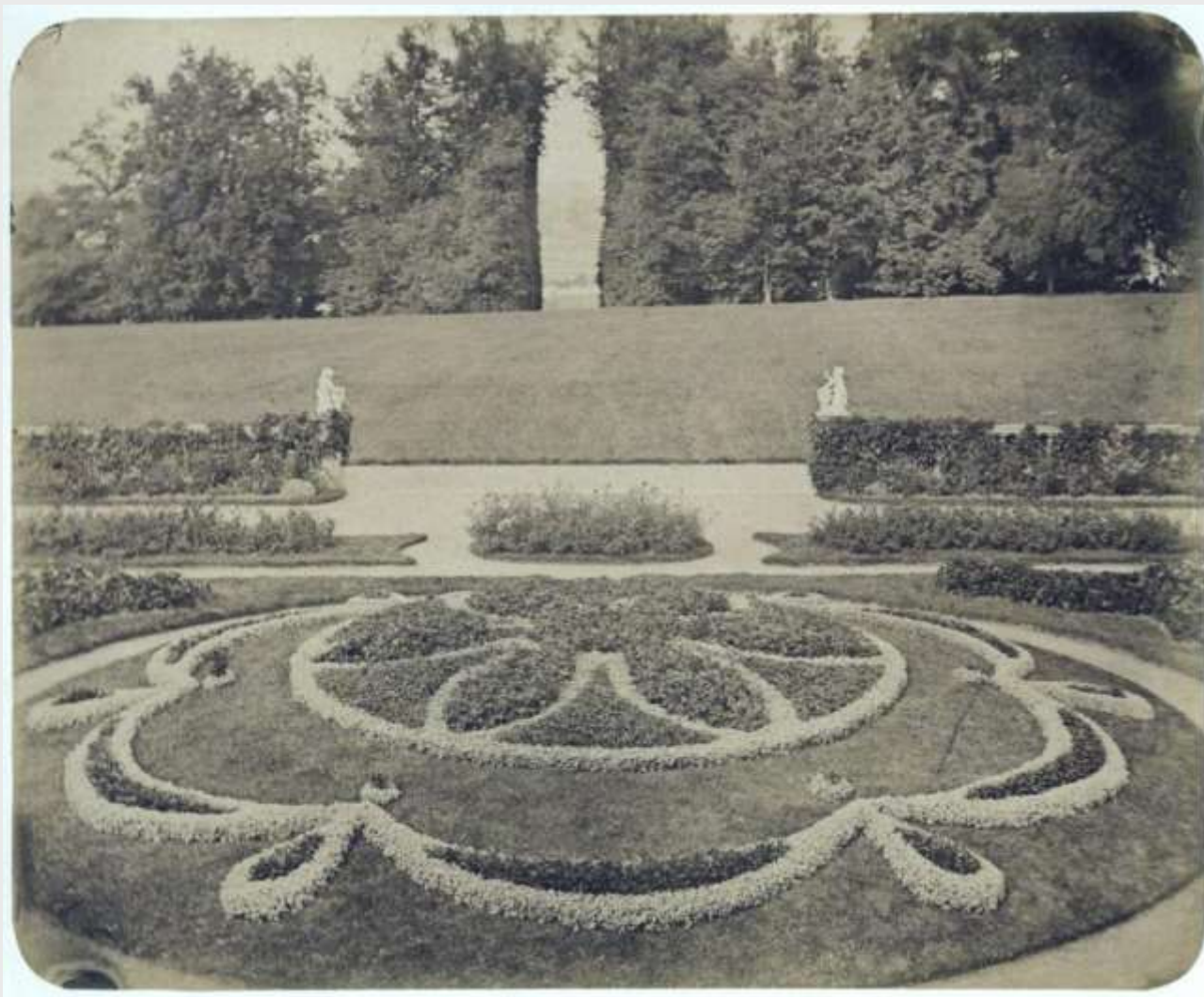
- Uprostřed zahradní fasády se nachází Modrý salon s interiérem v podobě stanu, s výhledem do parku a dále do krajiny.

Krajinná osa

průhled v barokní krajinné ose

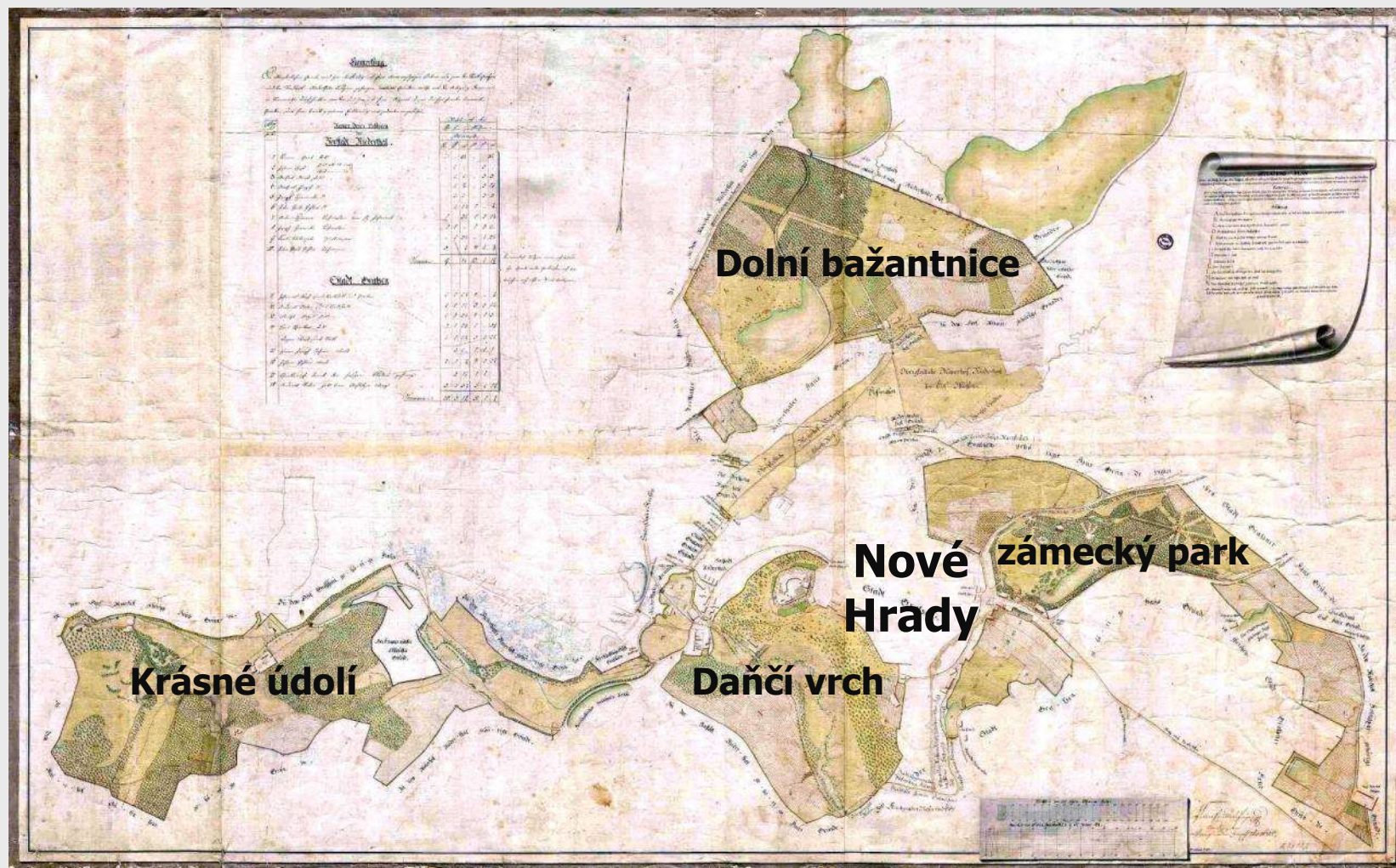
Krajinná osa

Krajinná osa

Parkové úpravy na Nových Hradech

- 50. a 60. léta 18. století – parkové úpravy za hraběnky Terezie Buquoyové: park Krásné údolí (později Tereziino údolí), úpravy daňčí obory pod hradem

Tereziino údolí

- **raný romantický park vznikl po polovině 18. století úpravou volné krajiny**, bez přímé návaznosti na panské sídlo
- v polovině 19. století úpravy v duchu anglického romantismu
- vývoj parku je bohatě dokumentován historickými podklady – archivní plány, veduty, fotografie

Tereziino údolí

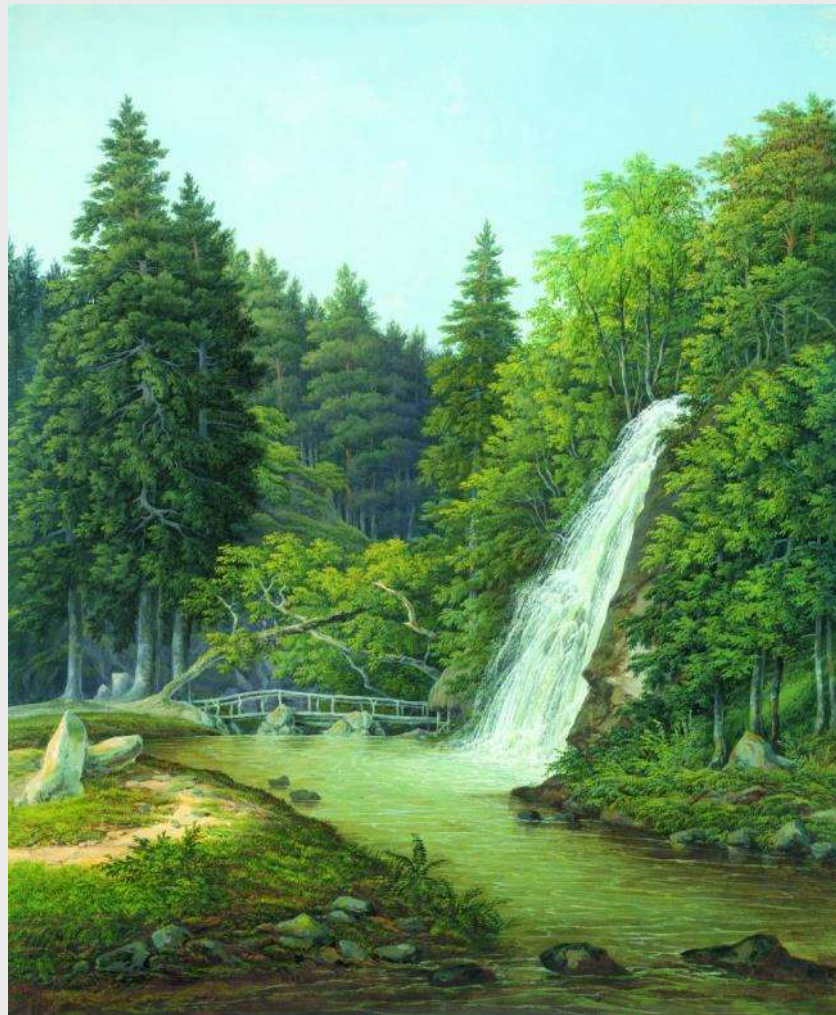
Václavovy lázně (1788)

Tereziino údolí

Václavovy lázně

Tereziino údolí

umělý vodopád (1817)

Tereziino údolí

umělý vodopád

Tereziino údolí

Modrý dům

Tereziino údolí

Švýcarský dům (1852)

Tereziino údolí

Švýcarský dům

Tereziino údolí

tvrz Cuknštejn (1488-1491)
z větší části dochovaná v autentickém stavu

Lovecká krajina

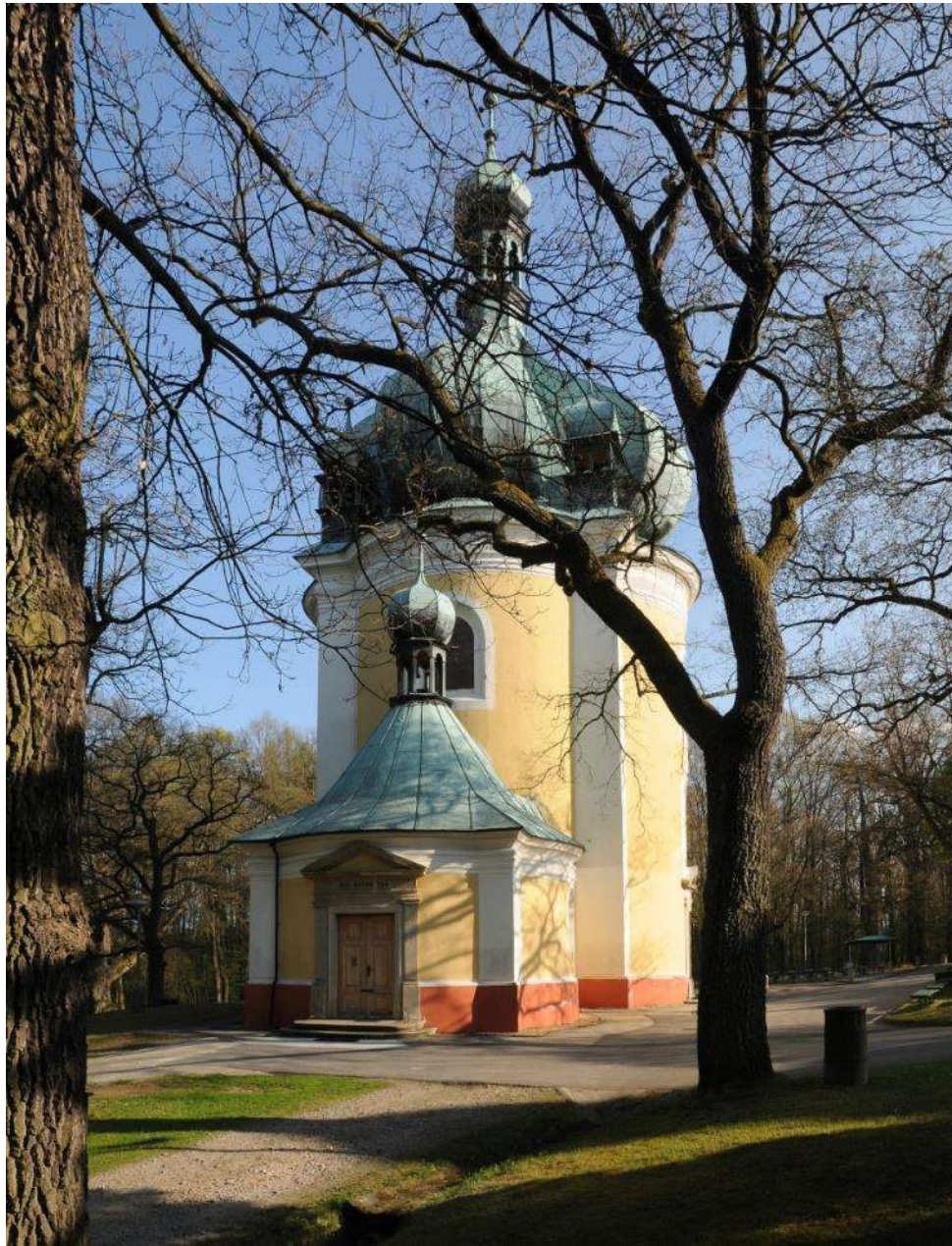
Dobrá Voda

- na konci 17. století objeven pramen – osada Dobrá Voda
- Buquoyové vybudovali poblíž pramene **poutní chrám Nanebevzetí Panny Marie (1706-1715).**

Krajinná památková zóna Libějovicko-Lomecko

okres Strakonice, Prachatice

KPZ Libějovicko-Lomecko

- Libějovicko-Lomecko patří k významným příkladům **architektonizované krajinné kompozice**, která se řadí k památkám evropské úrovně.
- Krajina upravená **v období baroka s výraznou architektonicky ztvárněnou kompoziční osou** v podobě čtyřřadé aleje, propojující významné stavby.
- Komponovaný areál obklopuje kultivovaná zemědělská krajina s převahou ovocných sadů.

Buquoyové (1621-1801)

Kaple sv. Máří Magdaleny

- První barokní stavbou ze souboru byla kaple sv. Máří Magdaleny (1660-63), kterou dal postavit nad léčivým pramenem hrabě Albert Jindřich Buquoy.

Lázeň

- **Východně od kaple vznikla v ukončení krajinné osy Lázeň (1768) – oblíbené výletní místo s tanečním sálem a zájezdním hostincem.**

Poutní kostel P. Marie na Lomci

- **Poutní kostel Jména Panny Marie (1695-1702) dal postavit hrabě Filip Emanuel Buquoy**, aby splnil slib svého otce Karla Filipa: při plavbě z Říma do Španělska slíbil postavit kostel jako poděkování za záchranu před velkou bouří.
- V kostele je uložena rodinná buquoyská památka – soška Panny Marie Lomecké.

Lovecký zámek

- Lovecký zámek dal postavit hrabě Albert Buquoy v letech 1709-1710, po roce 1714 sloužil zámek jako fara.
- Později zde byla zřízena obecní škola (do 1962). Od 70. let je areál užíván Kongregací šedých sester III. řádu sv. Františka.

Nový zámek

- V roce 1696 založil Filip Emanuel Buquoy v Libějovicích **Nový zámek**, dostavěný v letech 1747-54.

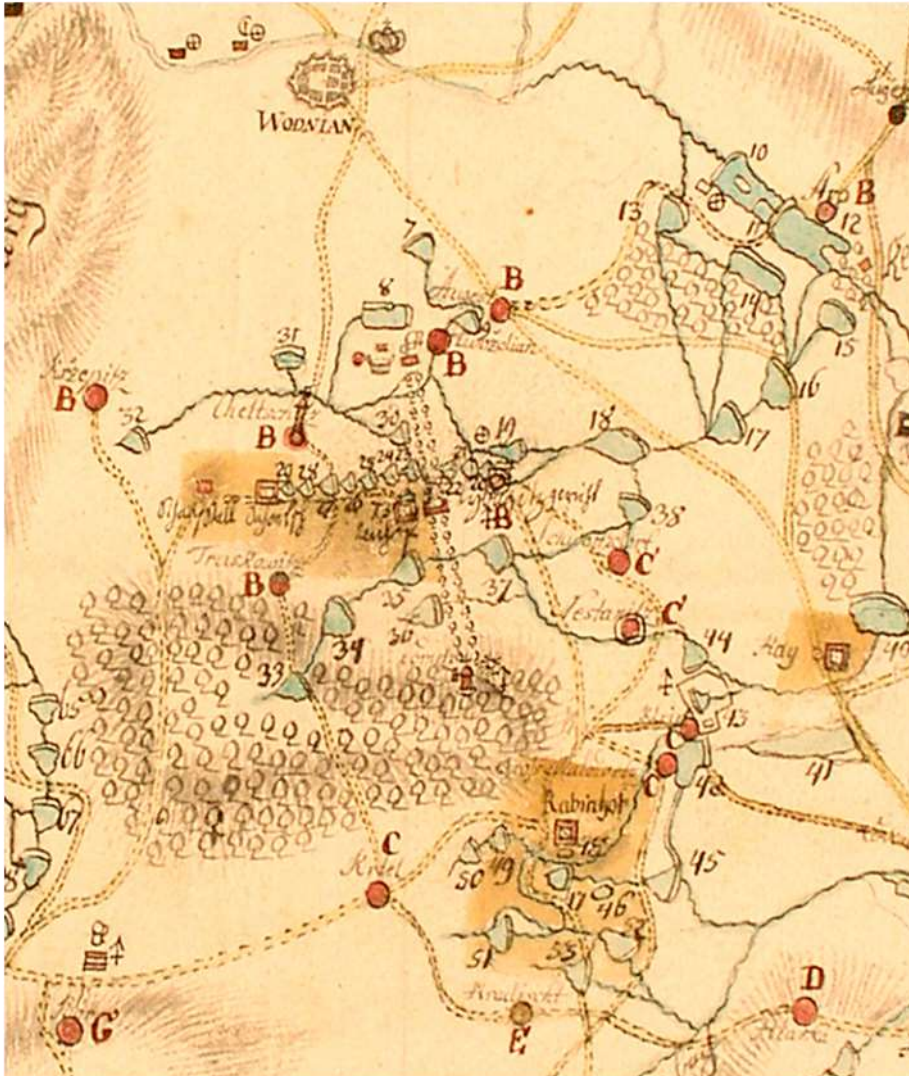
Nový zámek

Nový zámek v Liběňovicích

Alej

- Základ barokně klasicistní dispozice byl zformován koncem 18. století: kolem r. 1770 byla **přímá barokní osa** **zvýrazněna** **monumentální** **čtyřřadou alejí**.

Alej

Ferdinand Runk: Pohled na Libějovice z Lomce. Poč. 19. stol.

Alej

Starý zámek v Libějovicích

- **Starý zámek:** původně tvrz přestavěná v 16. století na renesanční zámek. U něj se nacházela **bažantnice**, jejíž porosty se staly za Schwarzenbergů (1801-1924) základem pro založení **krajinářského parku** (1842).

Ovocnářství

- K charakteristickým prvkům krajiny v okolí Libějovic a Chelčic patří dodnes **rozsáhlé sady** a cesty lemované ovocnými stromořadími.
- Hospodářský rada libějovického panství **František Horský** dal v letech 1836-50 vysadit na Libějovicku přes 60 000 ovocných a okrasných stromů. Stal se prvním ředitelem **české rolnické školy v Rábíně**, zřízené roku 1851 Adolfem Schwarzenbergem.

Krajinná památková zóna Orlicko

okres Písek

KPZ Orlicko

- Na počátku 19. století se Orlík stal sídlem schwarzenberské sekundogenitury (1802).
- Kníže Karel I. Filip Schwarzenberg (1771-1820) s manželkou Annou zde nákladně vybudovali **rozsáhlý krajinářský park**, na který navázala romantická parkově upravená **lovecká krajina**.

Zámek Orlík

Zámek Orlík

Ferdinand Runk: Orlík. Poč. 19. stol.

Zámek Orlík

Krajinářský park

- základ zformován v letech 1802-1820 za knížete Karla I. a jeho manželky; postupně upravován v průběhu 19. stol.
- 1847-1860 – novogotická přestavba zámku
- 1863-1864 – v parku postavena rodová hrobka
- 1962 – část parku zatopena přehradou

Krajinářský park

Krajinářský park

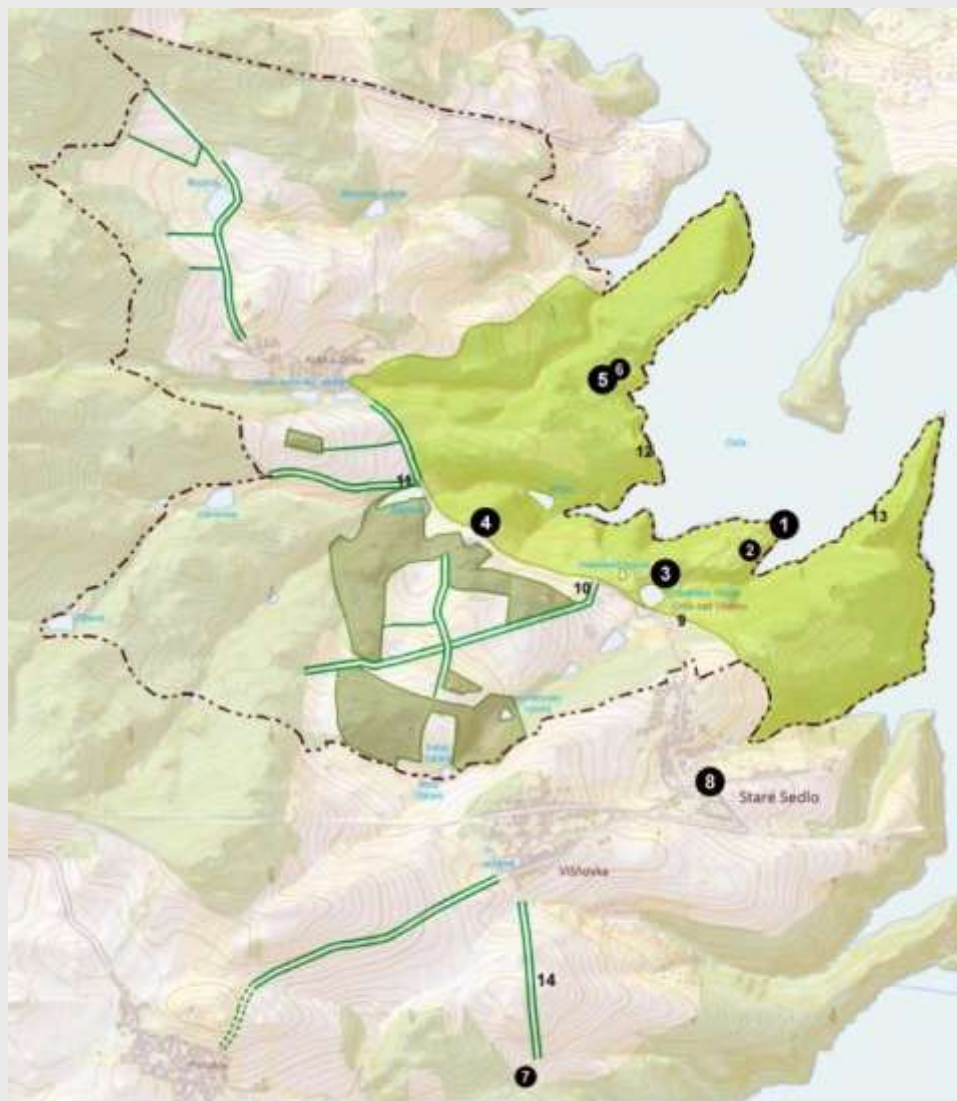

rodinná hrobka v zámeckém parku, 1864

KPZ Orlicko

- Zemědělské pozemky prostoupené alejemi a remízy jsou obklopené rozsáhlými lesními revíry.
- Krajinu člení dvouřadé **aleje** provázející veřejné komunikace, **stromořadí** na hranicích pozemků, solitéry, skupiny dřevin a remízy.
- Malebnost prostředí podtrhuje **drobná architektura** – boží muka, kříže, kapličky, kamenné milníky.
- Východní hranici tvořil hluboký kaňon Vltavy, dnes ukrytý pod hladinou Orlické přehrady.

KPZ Orlicko

Aleje a stromořadí

- **Páteří kultivované krajiny je cesta ze zámku Orlík směrem na Prahu, provázená alejí.**
- Z ní vybíhají polní cesty rovněž lemované alejemi.

Aleje a stromořadí

krajina mezi Kožlím a Orlíkem

Aleje a stromořadí

- **Přehlednou zemědělskou krajinu člení hustá síť stromořadí oddělujících parcelně jednotlivé pozemky.**
- Byly vysázeny z dubů a jírovců, které poskytují obživu zvěři.

Drobné stavby v krajině

- **Harmonický obraz krajiny dotváří drobné stavby** situované v obcích, v alejích na křižovatkách cest, na vyhlídkových místech do kraje (kapličky, kříže, boží muka, milníky).

Lovecké revíry na Orlicku

- **Důležitou součástí kultivované krajiny byly lovecké obory.** K nejstarším patří **obora v Malči** založená 1820, která měla výměru 200 ha.
- **„Velká Orlická obora“** vznikla v roce 1882 sloučením několika obor a dosahovala výměry 9 528 ha.

Lovecké revíry na Orlicku

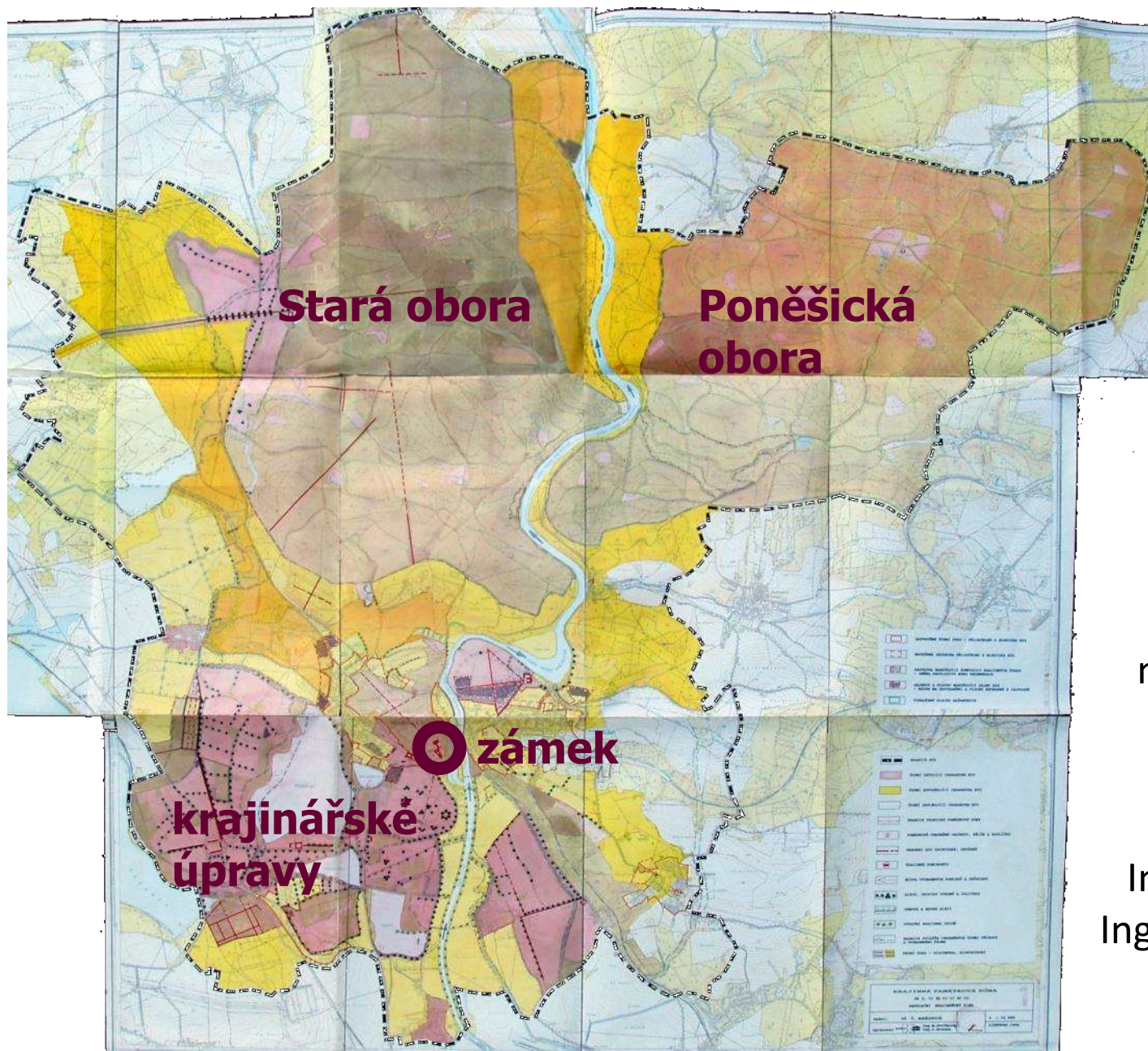

bažantnice Sosnovec

Navržená
krajinná památková zóna
Hlubocko

okres České Budějovice

Návrh
regulačních
zásad pro
navrženou KPZ
Hlubocko.

Atelier K,
Ing. J. Krause –
Ing. M. Svrčková,
1997

VPZ Munice

dvůr Křesín

zámek s parkem

**lovecký
zámek
Ohrada**

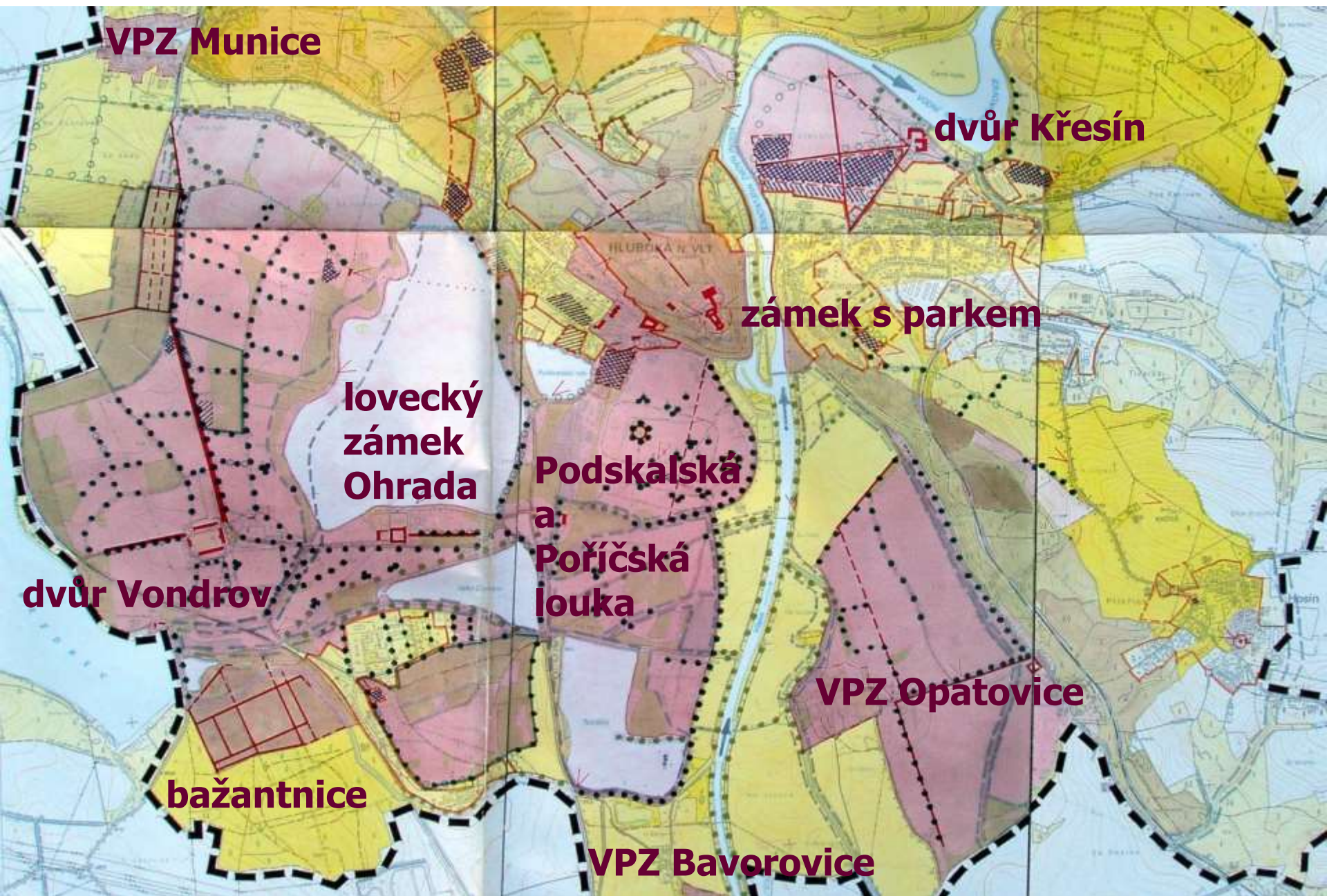
**Podskalská
a
Poříčská
louka**

dvůr Vondrov

VPZ Opatovice

bažantnice

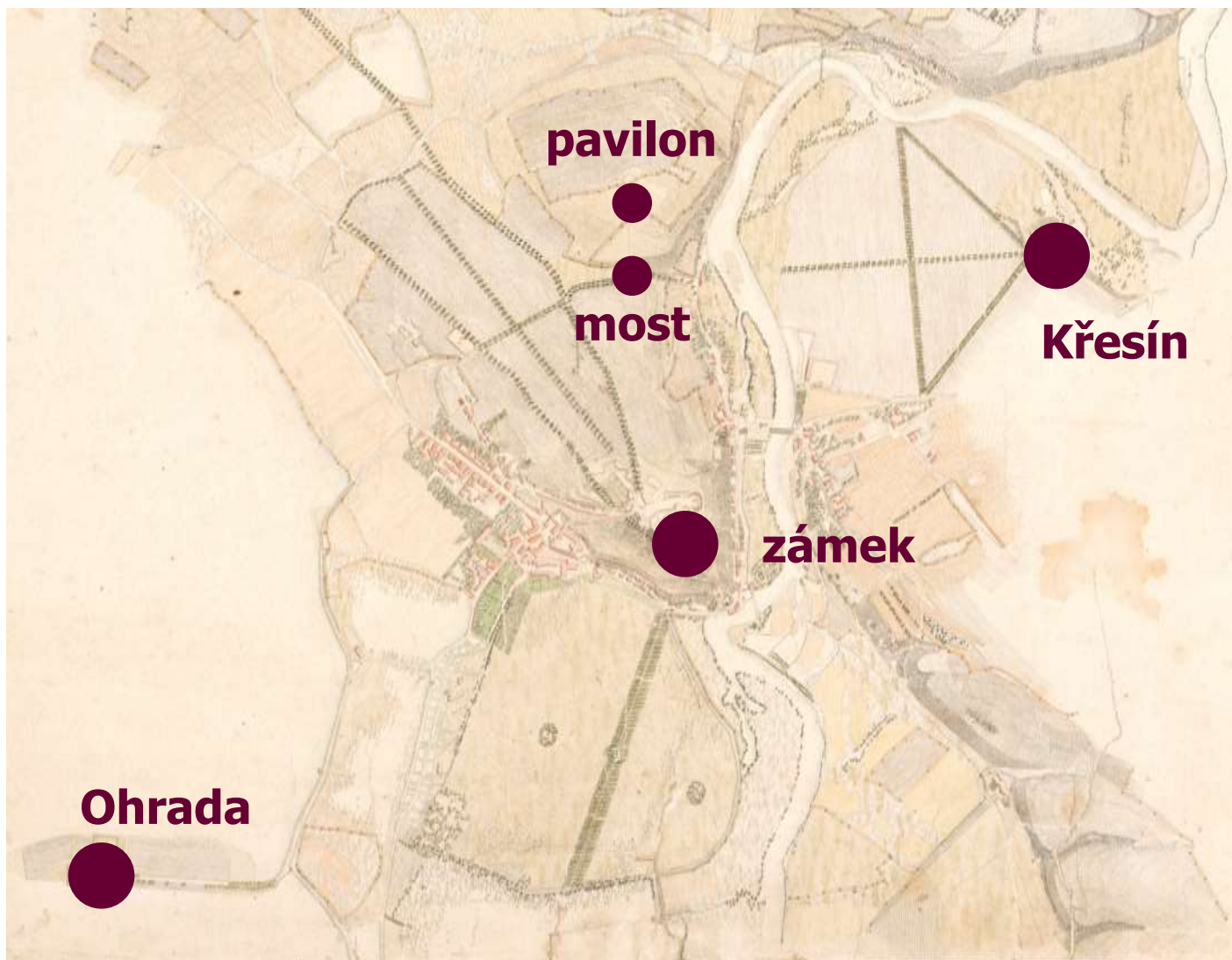
VPZ Bavorovice

Krajinářské úpravy – konec 18. století

Krajinářské úpravy – konec 18. století

Krajinářský park na Holém vrchu

- Krajinářský zámecký park byl založen v polovině 19. století během přestavby zámku ve slohu tudorské novogotiky.

- Reprezentační úpravy sídla proběhly v letech 1840-1871 za knížete Jana Adolfa II. ze Schwarzenberku a jeho manželky Eleonory.

- Kníže Jan Adolf II. se při svých cestách po Anglii seznámil s architekturou, přírodou i zahradami a parky.
- Práce na založení parku vedl v letech 1851-1854 **zahradník Theodor Rehder** z Muskau.

- Jeho pokračovatelem až po dokončení parku roku 1864 byl knížecí zahradník **Rudolf Wácha**.

- Významnou roli hrají **výhledy** z náhorní plošiny do okolní krajiny, upravené ve 40. letech 19. stol. **ve stylu okrasného statku.**

■ **Ing. Marek Ehrlich**

Národní památkový ústav
územní odborné pracoviště v Českých Budějovicích

www.npu.cz